

Innst. S. nr. 181

(2007-2008)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument nr. 8:91 (2006-2007)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum og Per Olaf Lundteigen om gjennom ny lov å sikre at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige i all framtid

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en ny lov som sikrer at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige i all framtid. Loven gir unntak fra offentlig eie av de vann- og avløpsvirksomheter som i dag er organisert som ikke-kommersielle private andelslag eid av abonnentene, slik at dagens eierorganisering for disse kan videreføres under denne lov."

Forslagsstillerne mener, med bakgrunn i synet på vann som en basistjeneste og rettighet for befolkningen, sikkerhetshensyn, synergi mellom infrastrukturvirksomheten, forvaltning og investeringshorisonten, at det offentlige eierskapet til VA-infrastrukturen må sikres gjennom utarbeidelse av ny lov.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken, Saera Khan, Inger Løite, Tom Strømstad Olsen og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy

Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Venstre, Vera Lysklætt, viser til forslaget fra representantene Trygve Slagsvold Vedum og Per Olaf Lundteigen om å sikre at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige i all fremtid. Komiteen hadde åpen høring i denne saken 13. desember 2007 der Vannbevegelsen, NORVAR, Veolia Vann, AnoxKaldnes, Bekkelaget Vann, NHO, Fagforbundet og KS stilte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil vise til brev (vedlagt) til komiteen fra Miljøverndepartementet om Dokument nr. 8:91 (2006-2007), datert 3. oktober 2007, der det vises til utredningen i NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst, hvor det anbefales å lovfeste offentlig eierskap til VA-infrastrukturen. I brevet understrekes at manglende ivaretagelse av sikkerheten i VA-sektoren vil kunne ha store konsekvenser for andre samfunnssektorer, innbyggere og næringsliv som er avhengig av en velfungerende VA-tjeneste. I brevet påpekes også at private eiere i større grad enn kommunale vil måtte veie investeringshensyn opp mot behovet for avkastning, og at dette kan føre til et mindre langsiktig investeringsperspektiv.

Flertallet konstaterer at det i komiteens høringer var bred oppslutning om at fortsatt offentlig eierskap til VA-infrastrukturen må sikres ved lov. Næringslivets Hovedorganisasjon og representanter for private, kommersielle aktører mente at et naturlig monopol for så vitale tjenester som vann og avløp må

kontrolleres av det offentlige, men at lovfestet offentlig eierskap ikke er avgjørende.

Flertallet har merket seg at det i NOU 2006:6 og fra ulike instanser er pekt på at det på VA-sektoren og tilgrensende områder er behov for å igangsette et omfattende arbeid med å gjennomgå lover og regler om bl.a. sikkerhet, kvalitet, ansvarsforhold og kriseberedskap, som vil involvere flere departement og mange underliggende instanser.

Flertallet innser at et slikt omfattende arbeid vil ta tid. Flertallet mener derfor en lovfesting av det offentlige eierskapet må gjennomføres som egen sak og ved en endring i eksisterende lov slik at lovforslaget kan sluttbehandles i denne stortingsperioden.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til endring i eksisterende lovverk som sikrer at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige. Lovgivningen må gi unntak fra offentlig eie for de vann- og avløpsvirksomheter som i dag er organisert som ikke-kommersielle private andelslag eid av abonnentene, slik at dagens eierorganisering for disse kan videreføres."

Flertallet vil understreke at lovbestemmelsene som skal sikre offentlig eierskap til VA-infrastrukturen må bygge på at de tjenester som omhandles er en kritisk infrastruktur som ikke kan sammenlignes med andre handelsvarer eller næringsmidler. Det er viktig å hindre at norske myndigheter gjennom internasjonale handelsavtaler blir tvunget til å godkjenne salg til kommersielle aktører. Samtidig mener flertallet det er politiske organer som skal beslutte hvilken driftsform som skal velges; herunder omfanget av anbudsutsettelse ved bygging, vedlikehold og drift.

Flertallet viser også til en egen rapport fra desember 2007 som er utarbeidet på oppdrag fra Miljøverndepartementet av en faggruppe bestående av Statens forurensningstilsyn (SFT), Folkehelseinstituttet (FIH), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Statens bygningstekniske etat (BE), Mattilsynet (MT), Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Fylkesmannen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere hvordan faggruppens utredning og NOU 2006:6 om en egen sektorlov for vann og avløp skal følges opp politisk."

Komiteens medlem fra Venstre har i utgangspunktet tillit til lokaldemokratiet og dagens forvaltning av VA-sektoren. I et sikkerhetsperspektiv ser dette medlem likevel at det kan være strategisk for Norge å lovfeste kommunenes eierskap til VA-nettet tydeligere enn i dag.

Spørsmålet er da om det haster med å lovfeste i denne stortingsperioden, eller om en kan vente på et utkast til en ny sektorlov for VA. Det siste er et betydelig større lovarbeid, men kan samtidig bli en tydeligere lov med tanke på oppgavefordeling og ikke minst kontrollmyndighet.

Dette medlem vil også peke på at det såkalte Ullringutvalgets innstilling er varslet til behandling i Stortinget, men er forsinket. Et alternativ til å fremme et lovforslag nå, er å avvente behandlingen av en sak om Ullringutvalgets innstilling i Stortinget.

Dette medlem vil på denne bakgrunn støtte forslaget ovenfor om å utrede behovet for en egen sektorlov.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er opptatt av at folk skal ha tilgang til godt vann. Disse medlemmer viser til at de fleste i dag mottar godt vann fra sitt lokale vannverk, men vil samtidig påpeke at 1/3 av Norges befolkning får drikkevannet sitt fra et vannverk som ikke er robust nok til å takle eventuelle parasitter i drikkevannskilden. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til saken der den fryktede Giardia-parasitten herjet Bergen høsten 2004. Disse medlemmer mener det offentlige har en viktig oppgave når det gjelder kontroll av VA-sektoren, både når det gjelder gebyrstørrelse og kvalitet.

Disse medlemmer viser til at vann og avløp stort sett allerede er i offentlig eie, men at det også finnes privat vann- og avløpsinfrastruktur. For eksempel har mange industribedrifter egne vannrenseanlegg for å innfri myndighetens utslippsregler, noe disse medlemmer oppfatter som uproblematisk. Disse medlemmer har heller ingen betenkeligheter med løsninger der for eksempel industribedrifter og kommuner samarbeider om vannrensing eller annen vann- og avløpsinfrastruktur.

Disse medlemmer viser til NOU 2006:6 der det presiseres at

"Konkurransetsetting av driftsoppgaver samt organisering av VA-virksomheten i private andelslag må fortsatt være tillatt, forutsatt at hensynet til sikkerhet og beredskap blir tilfredsstillende ivaretatt."

Disse medlemmer er enig med NOU 2006:6 at man må skille mellom begrepene "konkurransetsetting" og "privatisering", og at et eventuelt forbud

mot privat drift av vann- og avløp vil kunne ha uheldig konsekvenser.

Disse medlemmer er positiv til nyskapende løsninger som Public-Private-Partnership (PPP), der man har en langsiktig samarbeidsavtale mellom det offentlige og private aktører om leveranse av offentlige tjenester. Risikoen i et PPP fordeles slik at partene i samarbeidet tar på seg risikoen de selv er best i stand til å ta høyde for og å kontrollere, og disse medlemmer mener flere saker i nyere tid viser at kommuner bør ha et mer bevisst forhold til sin risikoeksponering. Disse medlemmer viser til at vi i Norge allerede har gode erfaringer med PPP i form av Offentlig Privat Samarbeid (OPS) i veisektoren, og ser ingen grunn til at PPP, enten i form av OPS eller som rene driftskontrakter, ikke også skal kunne brukes innen vann og avløp.

Disse medlemmer mener at det i takt med økende profesjonalisering av vann- og avløpsbransjen i Norge og internasjonalt vil være naturlig å samle all lovgivningen på feltet i en samlet norsk VA-lov, slik man gjorde innen energibransjen med energiloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til samlet norsk vann- og avløpslov."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener vannkvaliteten ikke er avhengig av om det er privat eller offentlig eierskap, men av kravene som stilles og kontrollrutinene. Disse medlemmer mener derfor forslaget som fremmes i dokumentet er irrelevant i forhold til de høyst reelle utfordringene som finnes innen vann- og avløp.

Disse medlemmer viser til at det i representantforslaget nevnes både eierskap til vannressursene og konkurranseutetting av driftingen. Disse medlemmer mener det er viktig å skille mellom disse to elementene i forslaget. Disse medlemmer viser til følgende formulering i forslaget:

"Gjennom å sikre at kommunene, uansett organiseringsform, driver VA-virksomheten i egenregi, vil man understreke rettighets- og miljøperspektivet for VA-sektoren."

Denne formuleringen kan tolkes slik at kommunene, uansett organiseringsform, skal drive virksomheten i egenregi. Disse medlemmer er av den oppfatning at det fremdeles skal være tillatt at driftsoppgavene settes ut på anbud forutsatt at hensyn til sikkerhet og beredskap blir tilfredsstillende ivarettatt. Også av hensyn til lokal handlefrihet bør kommunene ha mulighet til å velge andre driftsformer enn egenregi.

UTTALELSE FRA ENERGI- OG MILJØKOMITEEN

Energi- og miljøkomiteen uttaler i brev av 13. mars 2008:

"Utkast til innstilling har vært forelagt energi- og miljøkomiteen til uttalelse. Komiteen viser til de respektive partienes merknader i innstillingen, og har ikke merknader til innstillingen ut over dette."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til samlet norsk vann- og avløpslov.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til endring i eksisterende lovverk som sikrer at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige. Lovgivningen må gi unntak fra offentlig eie for de vann- og avløpsvirksomheter som i dag er organisert som ikke-kommersielle private andelslag eid av abonnentene, slik at dagens eierorganisering for disse kan videreføres.

II

Stortinget ber Regjeringen vurdere hvordan faggruppens utredning og NOU 2006:6 om en egen sektorlov for vann og avløp skal følges opp politisk.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 14. mars 2008

Tore Hagebakken

leder

Ib Thomsen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 3. oktober 2007

Dokument nr. 8:91 (2006-2007)

Jeg viser til brev av 4. september 2007 hvor det bes om en vurdering av forslaget i dokument 8:91 (2006-2007) om å lovfeste offentlig eierskap til vann- og avløpsinfrastrukturen (VA-infrastrukturen).

Kvalitet, sikkerhet og langsiktighet er sentrale hensyn som må ivaretas ved håndtering av VA-infrastrukturen. I NOU 2006:6 *Når sikkerheten er viktigst*, er det anbefalt å lovfeste offentlig eierskap til VA-infrastrukturen av hensyn til sikkerhet for kritisk infrastruktur. Som påpekt i utredningen, vil manglende ivaretagelse av sikkerheten i VA-sektoren kunne ha store konsekvenser for andre samfunnssektorer, innbyggere og næringsliv, som er avhengig av en velfungerende VA-tjeneste. Som kritiske scenarier nevnes problemer som følge av svikt i vannforsyningen, eksplosive eller giftige gasser i avløpssystemet og forurensede drikkevannskilder. For å påse at private eiere ivaretar kvalitet, sikkerhet og langsiktighet, er det i følge utvalget nødvendig med en omfattende offentlig kontroll.

Beregning av kommunale vann- og avløpsgebyrer er basert på selvkostprinsippet, det vil si at kom-

munens nødvendige kostnader på vann- og avløpssektoren danner den øvre grensen for hvor mye kommunen til sammen kan kreve inn i vann- og avløpsgebyrer. Prinsippet innebærer samtidig at kommunen også kan dekke alle sine nødvendige kostnader på sektoren gjennom gebyrene. Dette sørger for nødvendig finansiering for kommunene til å sikre en forsvarlig drift av VA-infrastrukturen i tråd med de kvalitets- og miljøkrav som stilles i regelverket. Private eiere er ikke bundet av selvkostprinsippet og vil i større grad måtte veie investeringshensyn opp mot behovet for avkastning. Dette kan føre til et mindre langsiktig investeringsperspektiv.

Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om samfunnssikkerhet som oppfølging til NOU 2006:6. Regjeringen vil komme tilbake til spørsmål om eierskap og lovgivning i forbindelse med VA-infrastruktur i den sammenheng. Disse spørsmålene er også under vurdering av en arbeidsgruppe som ledes av Statens forurensningstilsyn, med bidrag fra Mattilsynet, Folkehelseinstituttet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.